خراسان روزنامه صبح ایران
پنج‌شنبه ۲۱ تیر ۱۳۹۷ .۲۸ شوال ۱۴۳۹ .شماره ۱۹۸۶۳

عضو شورای عالی بورس با بیان این که شرایط مناسبی برای راه‌اندازی بورس نفت برقرار نیست، این گونه توضیح می دهد: در حالی که بورس نفت ماهیت بین‌المللی دارد اما بازار سرمایه کشورمان بین‌المللی نیست. عبده‌تبریزی در گفت‌وگو با ایلنا افزود: معتقدم بورس نفت را باید در یکی از مناطق آزاد با دسترسی به مقررات وسیع‌تر نسبت به مقررات جاری کشور راه‌اندازی کنیم و طبیعی است که بورس نفتی باید در شرایط اقتصادی و روابط بین‌المللی مناسب‌تر ایجاد شود.

اکنون بهترین زمان برای ایجاد بورس نفت نیست

مروری بر نظرات مختلف درباره امکان پذیری فروش نفت از طریق عرضه در بورس

بورس نفت، نسخه دورزدن تحریم است؟

جواد غیاثی
info@khorasannews.com

اسحاق جهانگیری دهم تیر امسال در توضیح تدابیر دولت برای مقابله با تحریم ها اشاره ای کوتاه به فروش نفت از طریق بورس کرد که آغازی بود بر موجی از اظهارنظرها و واکنش‌ها درباره امکان‌پذیری این راهکار، مشکلات و موانع و البته مزیت‌های آن. جهانگیری در مراسم روز معدن گفته بود: «با کشورهای دوست خود گفت‌وگو و راه‌های فروش نفت را باز کرده‌ایم. نفت خام ایران در بورس داخلی عرضه خواهد شد و بخش خصوصی، شفاف نفت بخرد و صادر کند. به میزانی که نیاز داشته باشیم، بخش خصوصی در تنازهای مختلف وارد عرصه شده است». اولین واکنش‌ها به این اظهارات مثبت نبود. مدیر امور بین‌الملل شرکت نفت که نهاد مسئول فروش نفت در وزارت نفت است، موضوع فروش نفت در بورس برای صادرات را منتفی دانست و گفت این امکان برای مصارف داخلی میسر است و کارکرد صادراتی ندارد. بعد از او نیز موجی از واکنش‌ها درباره نبود امکانات فنی، نبود بخش خصوصی قدرتمند برای ورود به این حوزه و همچنین کارآمد نبودن فروش بورسی برای دورزدن تحریم‌ها صورت گرفت. با این حال برخی کارشناسان درباره امکان‌پذیری موضوع در برخی شرایط سخن گفتند و برخی نیز، به خصوص مسئولان بورس انرژی، با قدرت از مهیا بودن زیرساخت‌ها برای فروش نفت در بورس انرژی دفاع کردند و انتقادات و موانع تراشی‌ها را به نبود اراده مرتبط دانستند نه نبود امکان فنی. با همه این‌ها، روز سه‌شنبه، اسحاق جهانگیری در اصفهان دوباره از بورس نفت و صادرات نفت در شرایط تحریم به کمک بخش خصوصی سخن گفت. البته جهانگیری باز هم کوتاه بحث کرد و به انتقادات، به خصوص مباحث شرکت نفتی‌ها پاسخ نداد و فقط گفت که با عرضه نفت از طریق ریال همه چیز شفاف خواهد بود و مشکلات گذشته تکرار نخواهد شد.

■ انواع معاملات نفتی در بورس

قبل از ورود به نکات و نظرات مختلف، لازم است کمی درباره بورس و انواع معاملات در آن توضیح دهیم. به طور کلی معاملات در بورس‌ها یا به صورت فیزیکی است یا کاغذی. مثلا ممکن است شما با مراجعه به یک حراجی در بورس کالا مقداری کالا بخرید و برای مصارف خود استفاده کنید. در این جا بورس صرفا یک بازار شفاف ایجاد کرده است که خریداران و فروشندگان می‌توانند با مراجعه به آن، انواع محصولات را معامله کنند. در این نوع بازار، افراد محدود، فعالان حوزه صنعتی و البته افراد با قدرت مالی زیاد، توان ورود دارند. اما درباره معاملات کاغذی موضوع متفاوت است. در این بازارها که معاملات آتی (futures) از مهم‌ترین آن‌هاست، صرفا تعهد خرید یا فروش کالا معامله می‌شود و نه خود کالا. در این بازارها افراد غیرفعال در صنعت، سفته‌بازان و آربیتراژگران هم وارد می‌شوند که مبلغی را به عنوان تضمین در یک حساب خاص قرار می‌دهند و نیازی به منابع مالی گسترده هم ندارند. به همین دلیل بازارهای کاغذی خیلی زود عمق پیدا می‌کند و قیمت‌های کشف شده در آن معتبر است. با این مقدمه، این نکته روشن می‌شود که در شرایط فعلی، برای دورزدن تحریم‌ها، فروش فیزیکی نفت در بورس موضوعیت دارد و معاملات کاغذی، یا راه‌اندازی بازار آتی نفت، حداقل در کوتاه‌مدت دردی را دوا نخواهد کرد. اگرچه ممکن است ایجاد بازار آتی، کشف قیمت در داخل و ... مزایایی داشته باشد و می‌تواند مقدمه راه‌اندازی بازار فیزیکی یا حراج نفت برای فروش به بخش خصوصی باشد اما در کوتاه‌مدت و برای رفع اثر تحریم‌ها چندان موضوعیت نخواهد داشت.

■ ایده بورس نفت در کشور؛ بعد از ۲۰ سال هنوز پر از ابهام

ایده راه‌اندازی بورس نفت در کشور، ایده جدیدی نیست و حداقل ۲۰ سال سابقه دارد، جایی که در سال ۱۳۷۷ پروژه‌ای برای بررسی موضوع تعریف شد. واقعیت این است که هم اکنون تولیدکننده و فروشنده نفت در کشور منحصر در اختیار شرکت نفت است و این انحصار، معایبی دارد که مدت‌هاست برای رفع آن تلاش می‌شود. موضوع در نیمه دهه ۸۰ جدی‌تر و در سال ۸۶ معاملات فراورده‌های نفتی و پتروشیمی در آن انجام شد اما همچنان خبری از طلای سیاه نبود تا این که در سال ۹۰ مراسمی برگزار و معاملاتی محدود انجام شد و بعد دوباره موضوع به محاق رفت. در سال ۹۳ نیز دوباره معاملات محدودی برای خرید و مصرف داخلی –برای پالایشگاه‌های کوچک– انجام شد اما همچنان بورس نفت، آن گونه که به‌واقع بازیگران صنعت نفت در کشور را متنوع کند و امکان صادرات از طریق بخش خصوصی را فراهم آورد، فراهم نشد.

■ حمله جهانگیری به نگرانی از "بازگشت زنجانی"

وقتی حرف از تحریم نفت و دورزدن آن می‌شود، خیلی زود اذهان سراغ مصیبت دوره قبل تحریم‌ها یعنی بابک زنجانی می‌رود؛ جایی که تلاش برای دورزدن تحریم‌ها شرایطی را رقم زد که وزارت نفت هنوز هم درباره امکان نقدکردن بخشی از طلب اش تردید دارد. بنابراین جهانگیری در اظهارات اخیرش، بیش از آن که درباره چگونگی فروش نفت در بورس، وجود بخش خصوصی توانمند و ... حرف بزند، از بورس می گوید و شفافیت اش. جهانگیری روز سه شنبه هم در اصفهان گفت: ما اعلام کرده ایم که در بورس، نفت می فروشیم و فروش نفت در بورس شفاف‌ترین و سالم‌ترین روش معامله است زیرا در انظار عمومی صورت می گیرد. بنابراین جهانگیری عزمش را بر این گذاشته که نگرانی در خصوص تکرار زنجانی‌ها را از بین ببرد. همچنین تاکید دارد، مشکل فروش نفت در شرایط بازگشت تحریم‌ها را از طریق راهکارهای پیش بینی شده، از جمله فروش نفت در بورس به بخش خصوصی و صادرات توسط آن‌ها رفع خواهد کرد. سه دسته نظرات موافق، مخالف و موافق مشروط درباره این راهکار اعلامی جهانگیری را مرور و در نهایت جمع بندی خواهیم کرد. ضمنا این توضیح لازم است که در این جا بحثی درباره امکان کاهش یا توقف صادرات نفت ایران نداریم. پیشتر درباره موانع طبیعی (بحث نبود جایگزین، وابستگی مشتریان به نفت ایران، فروش به شرکای تجاری که با آمریکا همکاری نمی کنند) و راهکارهای ابداعی ایران (از جمله مذاکره و ارائه تخفیف، مشروط کردن قراردادهای کلان به فروش نفت و ...) بحث کرده ایم و در این جا، با این فرض که بخشی از صادرات ما در جریان تحریم‌های آینده آسیب خواهد دید، به بررسی این موضوع می پردازیم که فروش از طریق بورس نفت، چقدر شدنی است؟

■ مسئول فروش نفت در وزارت نفت: فقط برای مصرف داخلی شدنی است

در شرکت نفت، معاونت امور بین‌الملل، مسئول بازاریابی، انعقاد قرارداد با خریداران (یا واسطه‌ها و بازاریابان)، تعیین قیمت و فروش نفت است. خوشرو مدیر امور بین‌الملل این شرکت اولین واکنش را به اظهارات جهانگیری داشت. خوشرو گفت: در صورت وجود تقاضای واقعی برای شرکت‌های پالایشی داخلی، حتی اگر توان پالایشی اندکی داشته باشند، نفت خام عرضه می کنیم که این نفت خام، مختص مصرف در پالایشگاه‌های داخلی است و کارکرد صادراتی ندارد. خوشرو توضیحات بیشتری درباره علل غیرصادراتی بودن این فروش نداد اما آن چه واضح است، این که این معاونت با راهکار جهانگیری موافق نیست یا این که آن را عملیاتی نمی داند.

■ بخش خصوصی واقعی، توان مالی ندارد

مهم‌ترین انتقادات در مواجهه با ایده نفتی جهانگیری مربوط به ناتوانی بخش خصوصی واقعی در تامین منابع مالی لازم برای خرید نفت است. این افراد هشدار می دهند که در این شرایط، دوباره نهادهای خاص و شبه دولتی‌ها وارد کار خواهند شد و خطر ایجاد رانت و ناکارآمدی وجود خواهد داشت. منتقدان می گویند که فروش یک محموله یک میلیون بشکه‌ای نفت حدود ۷۰۰ میلیون دلار سرمایه می خواهد که در توان بخش خصوصی نیست. مثلا طبق برخی شنیده‌ها، در دوره قبلی تحریم‌ها با بیش از ۵۰۰ شرکت برای فروش نفت مذاکره شد که در نهایت کمتر از ۴۰ مورد واجد صلاحیت شناخته شدند اما در نهایت فقط با یک شرکت قرارداد امضا شد و نفت به صورت واقعی به او تحویل داده شد. بنابراین این که اکنون توان بالایی برای ورود بخش خصوصی ایجاد شده باشد، محل تردید کارشناسان است.

■ عبده: برای بورس نفت، حداقل به بازار منطقه‌ای نیاز داریم

نظر مخالف دیگر مربوط به اقتصاددان برجسته حوزه مالی، یعنی عبده تبریزی بود. البته نظر او از برخی قیود چین که در اوج قدرتش از برمه تا کره را زیر فرمان داشت –عجزوالتماس ۱۲– دمای زیاد بدن –عضو گزنده– بصیر ۱۳– سر –روش– عدل ۱۴– جذاب –درخت تسبیح– شکوه گرجدایی ۱۵– شهری در فارس –توان ۱۶– بیماری سگ –جامه ۱۷– انبار کشتی –شن– انجیر ۱۸– نشانه –موسیقی نظامی– درون ۱۹– کبوتر صحرایی –آرنج ۲۰– دانش‌آموخته

ایده جهانگیری حمایت هم می کند. عضو شورای عالی بورس با بیان این که شرایط مناسبی برای راه‌اندازی بورس نفت برقرار نیست، این گونه توضیح می دهد که در حالی که بورس نفت ماهیت بین‌المللی دارد اما بازار سرمایه کشورمان بین‌المللی نیست. عبده‌تبریزی در گفت‌وگو با ایلنا با اشاره به طرح فروش نفت در بازار سرمایه و بورس اظهار کرد: بورس نفت و انرژی ماهیت بین‌المللی دارد و اصولا هم در بورس‌های کالایی مانند بورس نفت، بورس انرژی، فولاد، برق و ... مردم عادی نمی‌توانند ورود کنند. عبده‌تبریزی ادامه داد: معتقدم بورس نفت را باید در یکی از مناطق آزاد با دسترسی به مقررات وسیع‌تر نسبت به مقررات جاری کشور راه‌اندازی کنیم و طبیعی است که بورس نفتی باید در شرایط اقتصادی و روابط بین‌المللی مناسب‌تر ایجاد شود. عضو شورای عالی بورس با تاکید بر این که امروز بهترین زمان برای ایجاد بورس نفت نیست، گفت: به هر حال تشخیص دولت این است که شاید راه‌اندازی بورس نفت بتواند در فروش نفت کشورمان موثر باشد اما برای فروش نفت از طریق بازار سرمایه حداقل باید بازار منطقه‌ای برای آن ایجاد کنیم که عده‌ای از خارج از کشور بتوانند نفت ایران را خریداری کنند.

■ به جای بدهی‌های بخش خصوصی به آن‌ها نفت بدهید

گفتیم که یکی از مهم‌ترین موانع فروش نفت در بورس و به طور کلی به بخش خصوصی، ناتوانی مالی بخش خصوصی واقعی در تامین مالی، تضمین و خرید نفت است. در این باره پدرام سلطانی، نایب رئیس اتاق بازرگانی ایران صریحا در واکنش به جهانگیری این گونه توئیت کرد: "بخش خصوصی واقعی امکانات صادرات نفت خام را ندارد". نرسی قربان کارشناس خبره حوزه انرژی نیز در گفت‌وگویی که با شرق داشت، بر این موضوع تاکید کرد و توضیح داد که گروه‌ها و نهادهای خاص به نام بخش خصوصی وارد و به نوعی باعث تکرار مشکلات گذشته نشوند. البته قربان یک پیشنهاد برای رفع این مشکل هم ارائه کرد: "فروش نفت در ازای بدهی‌های دولت به بخش خصوصی". می دانیم که دولت چند صد هزار میلیارد تومان به بخش خصوصی بدهکار است که مشکلاتی هم برای بخش خصوصی ایجاد کرده است. قربان می گوید: "در این صورت بخش خصوصی می‌تواند با فروش نفت معادل بدهی، بدهی‌های خود را وصول کند و ادامه حیات داشته باشد، اما اگر بخش خصوصی به صورت مستقیم وارد خرید و فروش نفت خام شود، منابع مالی کافی ندارد؛ مگر گروه‌های خاص".

■ مشکلات فنی وجود دارد؟

اگرچه مسئله اصلی درباره فروش نفت توسط بخش خصوصی، به توان مالی این بخش مربوط است اما منتقدان توضیحات دیگری هم دارند. برخی می گویند که اساس زیرساخت فنی عرضه و معامله نفت در بورس ایران وجود ندارد. مثلا محسن قمصری، مدیر سابق امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران نیز یکی دیگر از مخالفان عرضه نفت در بورس انرژی است و دلایل خود را درباره این موضوع در کتاب «ناگفته‌های فروش نفت ایران» و همچنین در مصاحبه با برخی رسانه‌ها در سال‌های اخیر اعلام کرده است. به گزارش فارس، قمصری، زمینه‌سازی برای فساد، دلال‌بازی، ضعف سازوکار IT، نبود زیرساخت بورس و ناتوانی شرکت‌های داخلی در خرید و تامین سرمایه نفت را به عنوان دلایل مخالفت خود با فروش نفت در بورس بیان می کند.

■ بورس انرژی: همه زیرساخت‌ها فراهم است

اگرچه به انتقاد پیشین، یعنی ناتوانی مالی بخش خصوصی پاسخ روشنی داده نشده اما انتقاد اخیر مبنی بر فراهم نبودن زیرساخت‌ها با واکنش مسئولان بورس انرژی مواجه شده است. سید علی حسینی مدیرعامل بورس انرژی در گفت‌وگویی مفصل که با عیارآنلاین داشته در این باره با اشاره به معاملات فیزیکی و کاغذی می گوید: «هر دوی این‌ها در کشور ما امکان پذیر است. یعنی ما هم عرضه فیزیکی نفت خام را می‌توانیم انجام بدهیم. همچنان که برای خود شرکت ملی نفت، تا الآن در چند مرحله محموله‌های نفت کوره بزرگ –۳۵ هزار تنی– را فروختیم.»

■ برخی به دنبال جلوگیری از عرضه نفت در بورس هستند؟

حسینی برخی انتقادات را به نبود اراده و همچنین تلاش برخی برای راه نیفتادن معاملات نفت در بورس مرتبط می داند و توضیح می دهد: "شبهاتی که برخی ایجاد می کنند، در واقع به دنبال این هستند که ما اصلا کاری را شروع و درباره آن تجربه کسب نکنیم، تلاش و اصلا به سمت آن حرکت نکنیم. خب قطعا این مسلم است که ما در آن واحد نمی‌توانیم کل معاملات نفت خام خود را به بورس منتقل کنیم. این یک موضوع بدیهی است. اما این که بخواهیم کار را شروع بکنیم، تماما زیرساخت آن وجود دارد و من با اطمینان می گویم که هیچ محدودیتی در حوزه بورس برای شروع کار وجود ندارد". او تاکید می کند که در قانون برنامه ششم این موضوع یعنی فروش نفت در بورس تکلیف شده است و برخی دستگاه‌ها طبق قانون باید وظایف خود را برای انجام این قانون انجام دهند نه این که فقط بگویند نمی شود و نمی توانیم.

■ بخش خصوصی توان فنی و بازاریابی دارد؟

حال اگر فرض کنیم که طبق توضیحات مدیرعامل بورس انرژی، مشکل فنی وجود ندارد و زیرساخت‌ها مهیاست (فرضی که با توجه به انجام معاملات و همچنین تجربیات بورس‌های کشور در معاملات کاغذی و آتی، نزدیک به واقعیت ارزیابی می شود) و همچنین فرض کنیم که توان مالی بخش خصوصی هم نسبت به دوره قبل تحریم‌ها بهبود یافته باشد یا این که از طریق تهاتر بدهی‌های دولت به این بخش با نفت خام، این مشکل برطرف شود، حتی در این صورت آیا ورود بخش خصوصی به بازاریابی و فروش نفت ممکن است؟ پاسخ در کوتاه مدت مثبت نخواهد بود. واقعیت این است که فروش نفت در ایران از زمان تولد انحصاری بوده و اکنون نیز انحصاری است. بنابراین هیچ شرکت یا فردی –جز آن‌هایی که هم اکنون به عنوان مشاور یا واسطه با امور بین‌الملل کار می کنند– در این زمینه هیچ تجربه‌ای ندارند. واقعیت این است که شناخت مختصات بازار، مشتریان، روش‌های بازاریابی و برقراری ارتباط تجاری با مشتریان بالقوه، خود ماجرایی است که به سال‌ها تجربه نیاز دارد و نمی توان انتظار داشت فردی یک شبه به این حوزه ورود کند و در آن موفق باشد. در عمل بخش خصوصی، حتی به شرط توان مالی و توان ورود به یک حوزه جدید– که البته ریسک بسیار بالایی هم به خاطر احتمال شناسایی و بلوکه شدن کالا یا منابع مالی از سوی آمریکا دارد– ورود نخواهد کرد، مگر افراد خاص و با شرایط خاص.

■ دو معضل احتمال شناسایی و معضل بازاریابی

ممکن است گفته شود بخش خصوصی، می تواند بدون تلاش زیاد برای بازاریابی، بازارهای فعلی را که بر اثر تحریم‌ها از دست خواهند رفت، دوباره به فهرست مشتریان نفتی کشور برگرداند بنابراین به توان مذاکره و بازاریابی زیادی نیاز ندارد. حتی به فرض صحت چنین گزاره‌ای، معضل دورزدن تحریم بدون گیر افتادن در دام وزارت خزانه‌داری آمریکا چندان آسان نخواهد بود. به خصوص آن که ما فروش را از مسیر شفاف بورس انجام داده‌ایم. اتاق جنگ اقتصادی آمریکا علیه ایران، کار سختی برای شناسایی خریداران نفت ایران در بورس و افزودن آن‌ها به فهرست تحریمی خود نخواهد داشت. بنابراین حتی با فرض وجود بخش خصوصی توانمند از نظر مالی، فنی و بازاریابی و البته به فرض وجود تمایل و ریسک پذیری کافی از سوی این بخش برای ورود به این حوزه، سوال این است که چرا از طریق بورس؟

بسیاری از کارشناسان و حتی برخی افراد نزدیک به وزارت نفت معتقدند تحریم‌ها در این دوره، اگرچه به خاطر عدم اجماع بین‌المللی ضعیف‌ترند اما به خاطر درجه هوشمندی و توان شناسایی کانال‌های دورزدن تحریم بسیار شدیدتر خواهند بود. در این شرایط که حتی مسیرهای غیررسمی هم در خطر شناسایی و مسدود شدن قرار دارند، مکانیزم شفاف بورس چه محلی از اعراب دارد؟ اگر به واقع چنین افرادی وجود دارند که توان فروش نفت ایران را دارند، می توان فرایند اعتبارسنجی و دریافت تضامین و وثایق را –همان کاری که بورس انجام می دهد– در یک فرایند رسمی اما خارج از بورس و به صورتی محرمانه انجام داد تا حداقل خطر شناسایی کاهش یابد و احساس ریسک مانع ورود بخش خصوصی –در صورت وجود– به این حوزه نشود.

■ بازاری که یک فروشنده دارد، بازار است؟

اما مسئله به این جا ختم نمی شود. معضل دیگر این است که انحصاری بودن فروش نفت توسط شرکت نفت، مجال را برای ایجاد یک بازار در بورس تنگ خواهد کرد. توضیح این که فرض کنید هم اکنون شرکت نفت یک محموله طلای سیاه را به قیمتی عرضه کند اما هیچ یک از متقاضیان خواهان خرید آن نباشند. در این شرایط بازار شکست می خورد و معامله‌ای رخ نمی دهد. اما اگر تعداد عرضه کنندگان زیاد باشد سفارشات فروش متنوع‌تر خواهد بود و معاملات زیاد و بازار تعمیق می شود. به خصوص آن که در سال ۹۰ تلاش برای فروش نفت در بورس، دقیقا به همین دلیل، شکست خورد. متقاضیان، قیمت پایه اعلامی را بالا می دانستند بنابراین وارد معامله نشدند تا بورس نفت دوباره به محاق برود. در این باره برخی نیز معتقدند انحصارطلبی شرکت نفت و امور بین‌الملل و همچنین شبکه منافعی که حول این انحصار برای برخی مشاوران و ربطان ایجاد شده است، در این سنگ‌اندازی برای بورسی شدن نفت و تعیین قیمت‌های بالا بی تاثیر نیست. اما در هر حال، فرض ایجاد یک بازار در حالی که فقط یک عرضه کننده دارد چندان قابل اجرا به نظر نمی رسد. البته این مسئله برای بازار کاغذی وجود ندارد و به سرعت تعداد عرضه کنندگان و فروشندگان قابل افزایش است اما چنان چه توضیح دادیم در این جا –برای دورزدن تحریم– بازار کاغذی موضوعیت ندارد.

■ می توان بازار منطقه‌ای ایجاد کرد؟

شاید به همین دلیل است که کارشناسان تاکید می کنند باید بورس نفت را با دایره فعالیتی، حداقل به وسعت منطقه دایر کرد تا عرضه کنندگان و خریداران متنوع‌تر شوند و بازار به اصطلاح "تعمیق" شود. چنان چه پیشتر گفتیم، عبده کارشناس خبره مالی چنین عقیده‌ای دارد و از آن جا که فعلا امکان ایجاد بازار منطقه‌ای وجود ندارد، زمان فعلی را برای راه‌اندازی بورس نفت مناسب نمی داند. اما در این باره نیز حسینی مدیرعامل بورس انرژی نظر دیگری دارد. او هم البته وجود مشکل انحصار را در بازار فیزیکی می پذیرد اما توضیح می دهد که "ظرفیت این را داریم که عرضه کننده‌های دیگری را بیاوریم. برای مثال آیا همین نفت خام بصره که در بورس معامله می شود، امکان معامله در بورس ما را ندارد؟ آیا کشور عمان که خیلی نزدیک به ایران است و روابط بسیار حسنه‌ای با این کشور داریم، مگر الآن در بورس دبی معامله نمی کند؟" به اعتقاد او اگر این کار شروع شود و به مرور توسعه یابد، موانع برطرف خواهد شد.

■ سخن آخر: آمدی جانم به قربانت ولی، حالا چرا؟

به عنوان جمع بندی، اجازه بدهید کمی به گذشته برگردیم. ۲۰ سال قبل، زمانی که آقای جهانگیری و همین آقای زنگنه در دولت اصلاحات مسئولیت داشتند، از تحریم هم خبری نبود و فضای عمومی و کارشناسی هم برای راه اندازی بورس نفت و تقویت تدریجی آن مهیا بود. اما به بورس آن موقع بی توجهی شد. تلاش‌ها از سال ۸۶ تا ۹۳ برای ایجاد این بورس هم یکی پس از دیگری شکست خورد و خبر از حمایت نبود. برخی می گفتند شرکت نفت اراده و انگیزه‌ای برای رونق گرفتن بورس نفت ندارد و برخی نیز وجود مشکلات فنی و ... را برجسته می دانستند. در هر حال اگر اراده وجود داشت، می شد بر شرکت نفت تکلیف و نیروهای فنی را برای رفع مشکلات بسیج کرد. اما روزها گذشت و بی مهری به بورس نفت ادامه داشت. چه بسا اگر در همین چند سال اخیر، به این مسئله توجه می شد، اکنون بسیاری از مشکلات برشمرده شده در این گزارش بسیار کمرنگ بود. مثلا بخش خصوصی واقعی به مرور به این حوزه علاقه‌مند می شد و اکنون در کشور افراد و شرکت‌های با تجربه و خبره در این حوزه داشتیم که می توانستند امروز به کمک کشور و دولت بیایند. توان مالی آن‌ها هم به مرور با ارقام نجومی حوزه نفت تطبیق یافته بود و البته در سوی دیگر، مشکلات زیرساختی و فنی موجود هم رفع شده بود و چه بسا توانسته بودیم کشورهای منطقه را نیز ترغیب به حضور و معامله در بورس نفتی کشور و یک بازار عمیق و قابل اتکا ایجاد کنیم. آقای جهانگیری! بورس نفت لازم است و مدت‌ها هم نه تنها مطالبه بلکه قانون برای ایجاد آن داریم اما افسوس که شاید کمی دیر است. حداقل برای بهره‌برداری از آن در تخفیف آثار تحریم‌های پیش رو دیر شده است. اما طرح شعاری این موضوع در شرایط فعلی باعث شده است نه تنها فعالان و کارشناسان که رسانه‌های همیشه حامی شما هم از آن حمایت نکنند و دست به انتقاد بزنند و حتی به انتقاد، پیشنهاد شما را با عبارت "نفت جهانگیری" به طعنه بگیرند و تلویحا سرنوشت "دلار جهانگیری" را در انتظار آن بدانند. البته اگر عجولانه، شعاری و به منظور اهدافی جانبی –مثلا گرفتن ژست شفافیت و حمله به نگرانی از بازگشت شبه بابک زنجانی– سراغ این تکلیف قانونی خود بروید چه بسا سرنوشت اش از سیاست ارزی تان هم بدتر شود. اما اگر با نگاهی واقع‌بینانه و به قصد ایجاد بورسی قوی در بلندمدت، همین امروز هم شروع کنید، قابل تقدیر است. البته در کوتاه مدت هم، چنان چه بارها توضیح داده شده است، راه‌های بسیار دیگری برای دورزدن تحریم نفتی هست که حداقل از بورس نفت بسیار نقدتر و کاراتر خواهد بود.

جدول متوسط [شماره ۷۱۶۰]

طراح جدول: مجید شادروح

افقی

۱– خطوط پیشانی –باجه– تازه و بانشاط – بیمناک ۲– هر یک از ماده‌های قانون اساسی – متوقف – لازم – شاعر نوپرداز ۳– باران اندک – جوانمرد – زهرها – در چشم کشند – سازتیره ۴– عقاب سیاه – بخیه لباس – سنگین –آهسته – روحانی زرتشتی ۵– الهه عشق در یونان قدیم –غذای زمین – نصف – نمایش غمناک ۶– زیر پا مانده – سریالی از سیروس مقدم – مامور تشریفات در دوره صفویه ۷– چراگاه ایلات و عشایر – بیهوده – واحد شمارش لباس –از شهرهای همسایه شرقی ۸– تردید – سنگ طلق – دلربا – گوسفند جنگی – بیان ۹– پسر – پیمان ناقلا – اضافی – گره – کلام معتبر ۱۰– روز اول هر ماه خورشیدی – محفظه کرم ابریشم – سرانگشتان – چاه جهنمی ۱۱– نام خداوند در تورات – بخشنده – راهنما – خوردن

عمودی

۱– بازیگر فیلم سینمایی میم مثل مادر ۲– کتف – پینه پوست ۳– مفعول بی واسطه – لقب پادشاهان فرانسه – رشد ۴– سمج – شهر قوم لوط – چله کمان ۵– زوال – آواز مهیب ۶– ابزار نخ تابی – جست وجوی بسیار ۷– مزه دهان جمع کن – مهاجرت – آینده ۸– گل نومیدی – کیوسک – دوستی و محبت ۹– پرخور – بارو – کوزه بزرگ ۱۰– تاکنون – برنج فروش ۱۱– امپراتوری پرقدرت

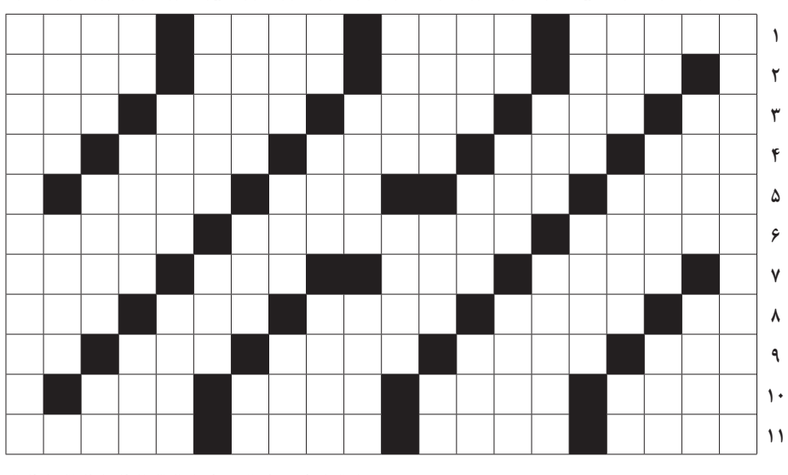

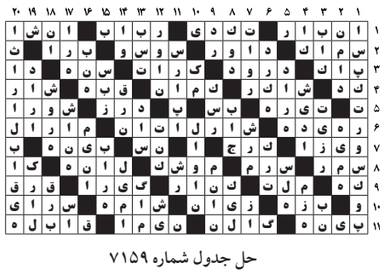

حل جدول شماره ۷۱۵۹

جدول سخت [شماره ۳۷۰]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی: ۱– پسر کاوه آهنگر – هنگام ورود به جایی گفته می شود – کوچه‌ای که فقط از یک طرف گذر دارد– در خانه صاحبش شیر است ۲– روشی برای مقابله با تحریم‌ها با کمترین وابستگی به خارج از کشور – نوعی ماشین چاپ خودکار ۳– از اسباب تدخین – باد ملایم – از خلفای عباسی – ضمیری عربی ۴– گور شکاف – پلنگ عربی – برگ برنده – لباس ورزشی ۵– بدگویی در شعر – دزد – نوعی تسهیلات بانکی – روحانی مبارز دوره رضاخان – پرورد گار ۶– غذای مجردی – رمانی نوشته محمود دولت آبادی – مرطوب ۷– فرمان اتومبیل – خواهش‌های نفسانی – از الفبای فارسی – خداپرست پیش از ظهور اسلام – مفلس ۸– جوینده عاطفه – چین و چروک پوست – دروازه بان – الهه عشق در اساطیر یونان ۹– کتاب هندو – از پیامبران بنی‌اسرائیل – سرزمین – پارچه ابریشمی دستباف ۱۰– مرمت و تعمیر – داستانی از یوستین گاردنر، نویسنده نروژی ۱۱– دریا – قدح – دختر شاه سمنگان – اشاره.

عمودی: ۱– هیچ کاره – هماهنگی و تناسب میان اجزای یك مجموعه ۲– کمترین – گوشه‌ای در دستگاه همایون ۳– ویتامین A – واحد شمارش اسب ۴– حد معین از چیزی – دیهیم – عکس پا! ۵– مردم – موجود زنده‌ای که برای زندگی نیازمند اکسیژن است ۶– تصرف در مالی – از ارتفاعات کرمانشاه – همسر حضرت یعقوب(ع) ۷– آسوده و آرام – رئیس جمهور شهید ۸– نوعی باز شکاری – فایده ۹– سرزنش کننده – اعتقاد به انتقال روح از جسمی به جسم دیگر ۱۰– موزه جرم شناسی ایتالیا – عیدویتنام ۱۱– اراده – پارک جنگلی گرگان ۱۲– کامل و بی نقص بودن – پست و فرومایه ۱۳– پیمان بستن برای فرمانبرداری – طرحی برای قالی ایرانی ۱۴– واحد غیر رسمی پول ایران – قسمتی از یا ۱۵– نوعی بیماری پوستی – جهان – پهن نشده! ۱۶– ظالم و زورگو – گریز ۱۷– لنگه بار – ریسمان – مخترع پیل الکتریکی ۱۸– کامل و تمام – زبان مشترک دل‌هاست ۱۹– تطبیق صدا و تصویر در فیلم – ساغر ۲۰– پدر صنعت چاپ – به هوش باش.
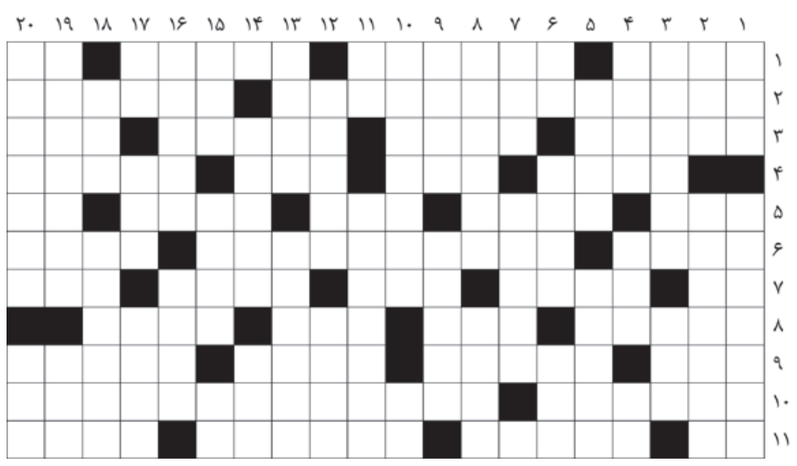
حل جدول شماره ۳۶۹